

A 3 napot felölelő intenzív tudományos tanácskozást követően a konferencia résztvevői és néhány szombathelyi egyetemista péntek délután – a csendes eső ellenére – egy tanulságos kirándulásra indult Rechnitzre. Paul Gulda, az osztrák REFUGIUS egyesület vezetője kalauzolta vissza a jelenlévőket az 1945. márciusi tragikus események színhelyére, a rohonci Batthyány–Thyssen-kastélyhoz tartozó uradalomra. Feltételezhetően az ún. „keresztpajta” (Kreuzstadl) közelében 180 magyar, Kőszegről átvezényelt munkaszolgálatos zsidót végeztek ki egy éjszaka alatt, a tettesek személyét és a tömegsír helyszínét azóta is homály fedi. A tragikus és szégyenletes rohonci események felidézése és a konferencián felvetődő újabb kérdések is arra hívták fel a figyelmet, hogy még számos feltáratlan aspektusa van az elmúlt évszázad osztrák–magyar kapcsolatainak, és még bőven van teendője a témával foglalkozó szakembereknek.

(Fotók: Kleinhappel Miklós, 2022.)

Horváth N. Zsolt

I. „Mindentudás” meséi felnőtteknek.

A VAS MEGYEI TIT EGYESÜLET
KONFERENCIÁJA.
SZOMBATHELYI KÉPTÁR,
2022. SZEPTEMBER 14–16.

„Helyesen szólni, Révai; szépen, Kazinczy; műszabatosan - Bugát Pál tanította a nemzetet” – így fogalmazott Toldy Ferenc a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat alapítójának búcsúztatójában. Ezen elv mentén a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat tagjaként elkötelezett a tudomá-

nyos ismeretterjesztés több mint 180 éves hagyománya mellett, s keresi azokat az utakat, amelyekkel ezt a gondolatiságot a 21. században is meg tudja őrizni.

A korábbi években, az egyéb szakmai profilok mellett, a TIT-szervezettől nagybárá független okok miatt, teljesen háttérbe szorult tudományos ismeretterjesztés. Az internet korában úgy tűnt, nincs létjogosultsága az ismeretterjesztésnek, hiszen a világhálón minden ismeret csupán egy kattintásra van, így a tudományos ismeretterjesztésnek is újra kellett definiálnia magát. Ennek érdekében új alapokra helyeztük az előadások logikáját, abból indultunk ki, hogy az ismeretterjesztés új útja a híd szerep betöltése a mindennapok tudása és a tudományok világa között: tudományról közérthetően.

Nemcsak a hagyományos értelemben vett előadásoknak adtunk új lendületet, hanem a Covid járvány miatt, online változatban is új utakat kerestünk. Így, a „Mindentudás” Meséi Felnőtteknek sorozat megjelent, az ezt a célt szolgáló VasiTITTV programjaként. A www.janusmutargyklinika.hu oldalon, a 2020. évi kezdetektől napjainkig figyelemmel lehet kísérni eddigi tevékenységünket. Emellett – hagyományteremtő szándékkal – új lendületet kívánunk adni a szakmailag megalapozott ismeretterjesztésnek, s ennek érdekében a Magyar Tudomány Ünnepe programorozat mintájára életre kívánjuk hívni konferenciánkkal a Magyar Ismeretterjesztés Ünnepét, amely jelenleg lokális kezdeményezés, de bízunk benne, hogy kinőheti magát országos programsorozattá, s a Magyar Tudomány Ünnepe „kistestvére” lehet.

A 2022-ben szeptember 14–16-án megrendezett I. Mindentudás Meséi Felnőtteknek konferencia előadások sorával emlékezett meg az eddig megtett szakmai útra. Az előadók és előadások válogatásánál sem tudományterületi, sem életkori korlátot

nem határoztunk meg, egyetlen hívószavunk az ismeretterjesztés volt. Ahogy a rendezvény fővédnöke prof. dr. Borhy László, akadémikus, egyetemi tanár, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora fogalmazott köszöntőjében: „A mai információgazdag világban ugyanis nehéz kiszűrni a valóban tudományos, megalapozott tudást bármilyen témában is próbálunk tájékozódni.” Így az előadásokat – szakmai tabukat is döntőgő gondolatokat közlő, az előadók korosztályát tekintve a legfiatalabbakat is bevonva – újszerű megközelítésben szándékoztunk egy csokorba kötni.

A múlt iránt érdeklődő résztvevők mindjárt a nyitóelőadáson egy történeti kánonról eltérő elemzést hallgathattak meg a magyar középkorból: Koppányról, I. (Szent) István király ellenfeléről, a nemzeti történetírás alapfigurájáról prof. Berend Nóra, a Cambridge-i egyetem professzorának tolmácsolásában. Az előadás résztvevői megismerhették, hogyan és miért alakult ki Koppány középkori legendája, és miként lehet megkérdőjelezni a bevett történetet. A konferencia történeti előadásainak sorában dr. Kisörsi Zsófia az állambiztonsági dokumentumok világába kalauzolta el a résztvevőket Pilinszky János fókuszba állításával, amelyben a megfigyelési akták bemutatása mellett kitért arra is,

hogy ezek a dokumentumok nemcsak Pilinszkyről alkotott képet árnyalják, hanem azt is megmutatják, hogy a társadalom ezen értelmiségi csoportjáról – az irodalmárokról, írókról, költőkről – hogyan gondolkodott az akkori politikai elit. Dr. Bödök Gergely, a Clio Intézet társigazgatója a trianoni békeszerződés aláírásának napján Budapesten zajló eseményekkel ismertette meg a résztvevőket egy viszonylag kevésbé ismert nézőpontból. A békeszerződésről született írásokban ugyanis viszonylag szűkszavú tudósításokat olvashatunk csak arról, hogy a magyar lakosság hogyan reagált a békeszerződés aláírására az aláírás napján és közvetlenül ezt megelőzően. Ezt a hiátust pótolta az előadás, amely bemutatta a június 3–4-ei – utóbbi esetében a fővárosi úrnapi körmenettel egybeeső – nagyszabású budapesti tüntetéseket és tömegrendezvényeket; a békeszerződésre adott közvetlen válaszokat, amelyek a zsigeri gyász, fájdalom és tiltakozás kollektív reakciói voltak. A konferencia legfiatalabb előadója, a középiskolás Asztalos Ádám a Praetorianus gárda történetét hozta el, míg dr. Balázs Edit a Vas megyei eltűnt zsinagógák nyomába eredt a résztvevőkkel.

Minden tudományterületnek megvan a kiemelkedő személyiségei, akiket a szakmán kívül jószereivel senki sem ismer.

Az ismeretterjesztéshez szorosan kapcsolódik ezen neves emberek megismertetése a nagyközönséggel, így a konferencián több előadás is foglalkozott kiemelkedő egyéniségekkel. Prof. dr. Kovács László az első német kísérleti fizikus, Otto von Guericke munkásságát járta körül, amelyet nem csupán képekkel, de fizikai kísérletekkel is illusztrált, amellyel Öveges József legkedvesebb kísérleteinek hangulatát hozta el a Képtárba. Dr. habil. Schweitzer Gábor a jogtudomány egy neves alakját mutatta be, előadásának „főszereplője” „a tisztességes jogtanár”, Molnár Kálmán közjogász–professzor volt. Dr. Katona Attila a második (magyar) igazságügyminiszter Horvát(h) Boldizsár közéleti tevékenységének utolsó évtizedét mutatta be; dr. Nemes József Czinár Mórától Jedlik Ányoson át az ikervári vízerőmű megálmodóiig a tanár–tanítvány kapcsolatokat állította előadásának középpontjába.

A nemzetközi előadói vonalat erősítette dr. Tóth Zsófia, a durheimi egyetem marketing tanszékének docense, akinek előadása – Nemzetközi kitekintés kulturális intézmények együttműködésébe – nem csupán

az érdeklődők számára, de a résztvevők közt helyet foglaló városi kulturális intézmények vezetői, dolgozói számára is tanulsággal szolgált. Az előadás abból indult ki, hogy ahhoz hogy a kulturális intézmények az értékek megőrzése mellett hatékonyan tudjanak bekapcsolódni releváns kulturális–társadalmi folyamatok támogatásába, hosszabb–rövidebb távú hálózati együttműködések kialakítása válik szükségessé. A kulturális intézmények közötti együttműködéseknek számos motíváló és gátló tényezője van, s sikeres megvalósulásuk esetén hatásuk országos, illetve határokon átívelő is lehet. Az előadás ilyen tényezőkre és hatásokra világított rá tágabb társadalmi folyamatok kontextusában három nemzetközi esettanulmány alapján: Nagy-Britanniából, Ausztráliából és Új-Zélandról. Mindhárom esetben utazókiállításokkal ismerkedhettek meg a résztvevők, amelyek az ókori egyiptomi hitvilág bizonyos aspektusait és az ezzel kapcsolatos brit kutatásokat; az ausztrál őslakos művészet kortárs példáit; illetve az új-zélandi Māori törzs természetközeli kultúráját mutatták be.

A *genius loci* sem maradhatott el, Pintér Bálint művészettörténész az ELTE doktorandusza a szombathelyi Szent István park egykori terrakotta szökőkútjának rekonstrukciós problematikáját járta körül előadásában, érintve a technikai megoldásokat, például a lézeres szkennelést és a 3D-nyomatást; de rávilágított a rekonstrukció tervezése közben felmerülő elvi ellentétekre, mint a terrakotta helyettesítése bronzsal vagy az eredeti figurák szabadabb, művészi átfogalmazásának ötlete, amelyek a sorozatgyártott kerámiák sajátos megítéléséből adódtak.

A konferencia témakörei közül a filozófia sem maradhatott ki. Dr. habil Barcsi Tamás, a Pécsi Tudományegyetem egyetemi docense a halálfélelem filozófiájával ismertette meg a közönséget, dr. Ziegler Zsolt, az ELTE adjunktusa játékelméleti és döntéselméleti dilemmákat vett vizsgálat alá, míg prof. Kiss Tamás az ember biofunkcionalitásának morális kérdéseit boncolgatta.

Több érzékre ható virtuális túravezetést tartott Gáspár Hanna, a Budapesti Corvinus Egyetem turizmus szakos hallgatója, aki Balaton-felvidékre, ezen belül is a tanúhegyek és boraik nyomába eredt borkóstolóval egybekötött előadásában.

A konferencia záróelőadása Hesztera Aladár, restaurátor, a „Mindentudás” meséi ötletgazdájának tolmácsolásában a torinói lepel az emberiség, talán legbonyolultabb üzenetű műtárgyának példáján az eredeti és hamisítvány kérdését feszegette. Hiszen mindnyájan másolatokba öltözünk, másolatokban járunk, másolatokkal közlekedünk. Még a divattervező tevékenységét is annyira befolyásolják a korábbi kreációk, hogy a klasszikus értelmű eredeti fogalmát sutba lehet dobni. Már csak vonal- és QR-kódok alkalmazásával lehet megkülönböztetni két ipari terméket, amelyet a robotika munkájával hoztak létre.

A 21. század kihívásainak megfelelően rendezvényünket élőben közvetítettük

Egyesületünk közösségi oldalán, hogy azok is be tudjanak kapcsolódni a programba, akik esetlegesen személyesen nem lehettek ott a helyszínen. Ugyanakkor örömmel tapasztaltuk, hogy a rendezvénysorozaton 100 fölötti résztvevő vett részt; akadt olyan, aki egy-egy előadást látogatott, mert vagy a téma vagy az előadó személye érdeklődésére tartott számot, de volt olyan is, aki mindhárom nap végigkövette a programot. Külön büszkeséggel töltötte el a szervezőket, amikor egy-egy előadásra egyszerre több mint 50-en voltak kíváncsiak, s pót-székeznii kellett, hogy mindenki helyet tudjon foglalni a közönség soraiban.

Nehéz megjósolni a kultúráközvetítés és az ismeretterjesztés jövőjét. Nem szeretném lebecsülni azt a bizonytalanságot, amely körülengeli a hiteles és közérthető ismeretszerzést. Ezzel együtt amikor elődeim megfogalmazták a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület célját, nevezetesen hogy a szervezet összefogja a tudományos és szakmai ismeretek átadására, az iskolán kívüli tanulás, művelődés lehetőségeinek gazdagítására vállalkozó értelmiségieket, értelmiségi módon gondolkodókat és értelmiségi elhivatottsággal élőket, akik személyes ügyünknek tekintik a magyar társadalom kulturális, műveltségi viszonyainak javítását; a megye településein iskoláskorúak, aktív, felnőtt lakosság és a nyugdíjas korú emberek tájékozódásának, ismeretszerzésének, tanulásának, művelődésének segítését egy olyan átfogó célt határoztak meg, amelynek megőrzése a jövőben is elengedhetetlen. Az utak és a módszerek változhatnak, de a megvalósítani kívánt cél változatlan. Így, ahogy a konferencia életre hívásakor is a hagyományteremtő szándék vezérelt minket, szándékunkban áll a kezdeményezésünket mind az online-, mind a személyes közösségi terekben folytatni.

Bakó Béla